

ИЗБОРНОМ ВЕЋУ ПРАВОСЛАВНОГ БОГОСЛОВСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Предмет: Реферат комисије за избор редовног или ванредног професора за ужу научну област Библијско-патристичка филологија, предмет:
Црквенословенски језик

Одлуком Изборног већа Православног богословског факултета од 27.6. 2016. изабрани смо у комисију за припрему извештаја о пријављеним кандидатима за избор у звање **редовног или ванредног професора** за ужу научну област **Библијско-патристичка филологија, предмет Црквенословенски језик**, са пуним радним временом, на одређено време. Част нам је да Већу поднесемо следећи

РЕФЕРАТ

На расписани конкурс објављен у дневном листу „Информер“ додатак „Послови“, бр. 689 од 31.8.2016. године пријавио се један кандидат – **др Зоран Ранковић**, досадашњи ванредни професор за ужу научну област Библијско-патристичка филологија, предмет Црквенословенски језик, на Православном богословском факултету.

ОБРАЗОВАЊЕ И РАДНА БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Др Зоран Ранковић рођен је 6. августа 1971. године у Пожаревцу. Дипломирао је на Богословском факултету Српске православне цркве 1997. са просечном оценом 8,74. Исте године уписао је постдипломске студије на Филолошком факултету Универзитета у Београду (смер „Наука о језику“), које је окончао 2001. одбраном магистарског рада *„Братков минеј – структура и записи“* (ментор проф. др Радојица Јовићевић). У међувремену је, фебруара 2000. године, засновао радни однос на Богословском факултету у звању асистента приправника за Црквенословенски и Старословенски језик. У звање и

на радно место асистента био је изабран марта 2002. године. Докторску дисертацију под насловом „Палеографија, ортографија и језик *Служабног минеја* за септембар-октобар (XIV век)“ под менторским руководством проф. др Радојице Јовићевића одбранио је 14. априла 2006. године. Марта 2006. године реизабран је у звање асистента, 2007. године изабран је у звање доцента за предмет Црквенословенски језик, а 2012. године у звање ванредног професора за наведени предмет.

НАСТАВНО-ПЕДАГОШКИ РАД КАНДИДАТА

Од 2007. године др Зоран Ранковић предаје на Православном богословском факултету студијски предмет Црквенословенски језик, који се изводи на основним студијама, изборни студијски предмет Српскословенски језик, који се такође изводио на основним студијама, а од 2012 године и изборни студијски предмет Ћирилска палеографија на докторским студијама. Будући да се предмет Црквенословенски језик у нашој средини не предаје ни на једном факултету, др Ранковић је претходно, на основу увида у релевантну литературу, саставио студијски програм, извршио селекцију садржаја наставе, саставио уџбеник за Црквенословенски језик, разрадио адекватан приступ и методе рада, имајући у виду потребе диференцијације наставе на основу претходне лингвистичке, али и теолошке предспреме студената (у зависности од типа средње школе коју су похађали – богословије и филолошке гимназије, с једне, и опште гимназије и средње стручне школе, с друге стране).

Представљајући, од академске 2014/15. године, предавања из предмета Црквенословенски језик и у форми видео записа у комбинацији са мултимедијалном графиком (E-learning црквенословенског језика), др Ранковић је и на тај начин унапредио и олакшао праћење наставе црквенословенског језика на Православном богословском факултету. Мултимедијална форма је доступна, са ауторизованим приступом, преко веб-сајта Факултета.

У свом педагошком раду др Зоран Ранковић постиже запажене резултате. Он константно добија високе оцене у поступку студентске евалуације педагошког рада наставника (у претходне три академске године резултати анкетирања студената су по општој оцени изразито добри – 4,49 (2013/14), 4,49 (2014/15) и 4,08 (2015/16), при чему су посебно истакнути параметри прегледног и јасног излагања, квалитет и обим литературе,

као и успешности наставне комуникације са студентима на часу – подстицање укључивања и учествовања студената, одговарање на њихова питања и узимање у обзир студентских коментара.

НАУЧНИ РАД КАНДИДАТА

У периоду после избора у звање ванредног професора др Зоран Ранковић објавио је већи број студија и радова у часописима и зборницима међународног и националног значаја и више научних монографија, учествовао у изради монографија од међународног и националног значаја, а публиковао је и високошколски уџбеник црквенословенског језика.

Ужа подручја научног интересовања др Зорана Ранковића јесу: црквенословенски језик, српскословенски језик, историја српског књижевног језика, историја славистике, теолингвистика и методика наставе црквенословенског језика.

А. УЧЕШЋЕ НА НАУЧНИМ СКУПОВИМА И КОНФЕРЕНЦИЈАМА

Са рефератима је др Зоран Ранковић редовно учествовао на скуповима везаним за научни пројекат „Српска теологија у XX веку – истраживачки проблеми и резултати“ (2012-2016. године) у организацији Православног богословског факултета Универзитета у Београду; такође, са рефератима је учествовао и на домаћем научном скупу „Средњи век у српској науци, историји, уметности и књижевности“ у оквиру манифестације Дани српског духовног преображења, у организацији Народне библиотеке „Ресавска школа“ (2013. године), Шестој националној конференцији византолога, 20. јун 2015. године у организацији Српског комитета за византологију и Византолошког института САНУ (2015. године) и на једном домаћем скупу са међународним учешћем у организацији Славистичког друштва Србије и уз подршку Министарства науке Републике Србије (2015. године).

Такође, учествовао је са рефератима и у раду међународних научних скупова: „Дечани у светлу археографских истраживања“ у организацији Археографског одељења Народне библиотеке Србије (2012. године), „Информационные технологии и письменное наследие“ у организацији Универзитета у Петрозаводску и Техничког универзитета у Ижевску (2012. године), „1150 Years from the Mission of Cyril and Methodius“ у

организацији Православног богословског факултета Аристотеловог универзитета у Солуну (2012. године), „Православный ученый в современном мире: проблемы и пути их решения“ у организацији по благослову Митрополита Вороњезског и Борисо-глебског (2013. године), „Свети цар Константин и хришћанство“ у организацији Центра за црквене студије и Филозофског факултета у Нишу (2013. године), „Cyril and Methodius: Byzantium and the World of the Slavs“ у организацији града Солуна (2013. године), „Кирилометодијевско предање, језик и мисија Цркве у 21. веку“ у организацији Православног богословског факултета Универзитета у Београду (2013. године), „Православни свет и Први светски рат“ у организацији Православног богословског факултета Универзитета у Београду (2014. године) и „Филологија културе“ у организацији Филолошког факултета Универзитета у Београду (2016. године).

Б. УЧЕШЋЕ У НАУЧНИМ ПРОЈЕКТИМА

Др Зоран Ранковић од јануара 2011. године учествује у својству стално ангажованог истраживача у реализацији пројекта „Српска теологија у двадесетом веку: фундаменталне претпоставке теолошких дисциплина у европском контексту - историјска и савремена перспектива“ Православног богословског факултета Универзитета у Београду и уз подршку Министарства науке Републике Србије (евиденциони бр. 179078).

Такође, др Ранковић учествује у реализацији два пројекта Библиотеке Српске Патријаршије: „Истраживање и прикупљање српских рукописа у иностраним библиотекама, манастирима и збиркама“ и „Дигитализација, ревизија и стручна обрада рукописног фонда Библиотеке Српске Патријаршије“ уз подршку Министарства културе Републике Србије.

В. ПРИРЕЂИВАЧКИ РАД

Са др Мирком Сајловићем учествовао је у приређивању зборника радова Јована Тарнанидиса, *Грчка сведочанства светосавља*, Фоча: Пбф Свети Василије Острошки, 2015. године.

Г. ОБЈАВЉЕНИ РАДОВИ

ПРЕ ИЗБОРА У ЗВАЊЕ ВАНРЕДНОГ ПРОФЕСОРА

А. МОНОГРАФИЈЕ

1. *Уредбе и прописи Митрополије београдске 1835-1856 (2010) [26]*
2. *Уредбе и прописи Митрополије београдске 1857-1876 (2010) [27]*
3. *Граматика црквенословенског језика (2011) [36]*
4. *Уредбе и прописи Митрополије београдске 1877-1893 (2011) [37]*
5. *Инвентар рукописа Библиотеке Српске патријаршије (2012) [48]*

Б. СТУДИЈЕ, ОГЛЕДИ, ЧЛАНЦИ, РЕЦЕНЗИЈЕ, ПРИКАЗИ, ПРЕДГОВОРИ, ИНТЕРВЈУИ

1998.

- [1] „Свето писмо и литургија“, *Банатски весник*, год. 58, бр. 3-4 (1998) 20-24.

2001.

- [2] „Прилог за српски именослов“, *Српски језик*, год. VI, бр. 1-2 (2001) 441.
- [3] „Исихазам (Библиографија)“, у: *Међународни научни симпозион 650 година саборског томоса (1351-2001): Свети Григорије Палама у историји и садашњости*, Србиње-Острог-Требиње 2001, 169-200.
- [4] „Преводацац као стваралац.“, *Православље*, год. XXXV, бр. 828 (2001) 9. Приказ.

2003.

- [5] „Прожимање традиција у службама српских рукописних минеја“, *Годишњак: часопис за теолошко-филозофска и текућа питања Духовне академије Светог Василија Острошког у Србињу* 2 (2003) 17-20.

2004.

- [6] „Исихазм у сербов“, у: *Исихазм : Аннотированная библиография*, Под общей и научной редакцией С. С. Хоружего, Москва: Издательский Совет Русской Православной Церкви 2004, 708-711.
- [7] „Исихазм в Сербии. Справочно-библиографические материалы“, (При участии Веры Ристич-Георгиевой). у: *Исихазм : Аннотированная библиография*, Под общей и научной редакцией С. С. Хоружего, Москва: Издательский Совет Русской Православной Церкви 2004, 712-724.
- [8] „Александар Милановић, Кратка историја српског књижевног језика. Завод за уџбенике и наставна средства, Београд 2004“, *Годишњак: часопис за теолошко-филозофска и текућа питања Духовне академије Светог Василија Острошког у Србињу* 3 (2004) 125-128. Приказ.
- [9] „Hesychasm: An Annotated Bibliography. Edited by Sergey S. Horyu. Moscow 2004“, *Богословље*, год. XLIX (LXIII), бр. 1-2 (2004) 257-258. Приказ.

2005.

- [10] „Структура Братковога минеја: Кратак преглед“, *Археографски прилози*, бр. 26-27 (2004-2005) 109-122.
- [11] „Исихазм : Аннотированная библиография. Под общей и научной редакцией С. С. Хоружего. Москва: Издательский Совет Русской Православной Церкви 2004“, *Годишњак: часопис за теолошко-филозофска и текућа питања Духовне академије Светог Василија Острошког у Србињу* 4 (2005) 243-245. Приказ.

2006.

- [12] „О српској редакцији старословенскога језика“, *Годишњак: часопис за теолошко-филозофска и текућа питања Православног богословског факултета „Свети Василије Острошки“ у Фочи* 5 (2006) 93-103.

[13] „Допринос филолошких истраживања проучавању хришћанске културе код Срба у средњем веку“, *Славистика* 10 (2006) 50-56.

[14] „Напомене о црквенословенском језику у Срба“, *Црквене студије* 3 (2006) 299-305.

2007.

[15] „О преписивачким грешкама и корекцијама у рукописном минеју Народне библиотеке Србије бр.5 (XIV век)“, *Годишњак: часопис за теолошко-философска и текућа питања Православног богословског факултета „Свети Василије Острошки“ у Фочи* 6 (2007) 133-137.

[16] „Межпредметне везе у учењу црквенославјанског језика у учебним заведењима Српског Православног Цркве“, *Црквенославјански језик у сисеме савременог религиозног образовања: Материјали XV Международних Рождественских образоватељних читања*. (31 јануара-1 фебруара 2007 г.), Отв. ред. И.В. Бугаева, Москва: Круг 2007, 210-221. Коаутор К. Кончаревић.

[17] „Пројекат проучавања превода српских рукописних минеја“, *Славистика* 11 (2007) 126-131.

[18] „Месецослов Студијско-Алексијевског типика и памети светих у Јагићевим минејима и Братковом минеју“, *Црквене студије* 4 (2007) 371-376.

2008.

[19] „О антифонима на ‘успашој литургији’“, *Црквене студије* 5 (2008) 223-226.

[20] „Укратко о транскрипцији црквенословенских текстова“, *Годишњак: часопис за теолошко-философска и текућа питања Православног богословског факултета „Свети Василије Острошки“ у Фочи* 7 (2008) 59-67.

[21] „Протојереј Сава Петковић и његов допринос српској славистици“, *Славистика* 12 (2008) 49-54.

[22] „Петар Ђорђевић и његов поглед на савремени богослужбени језик у Срба“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 3, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2008, 190-194.

[23] „Пасхална херувимска песма у српскословенском преводу“, *Археографски прилози*, бр. 29-30 (2007-2008) 267-371.

2009.

- [24] „Делатност Срба у XX веку на стандардизацији црквенословенског језика“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 4, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2009, 86-90.
- [25] „Узрасти светог Саве“, *Стил*, бр. 8 (2009) 119-126.

2010.

- [26] *Уредбе и прописи Митрополије београдске 1835-1856*. (Приредили З. Ранковић, М. Лазић). Библиотека Архива Епархије браничевске. Књига 1. Пожаревац: Епархија браничевска 2010, 414 стр.
- [27] *Уредбе и прописи Митрополије београдске 1857-1876* (Приредили З. Ранковић, М. Лазић). Библиотека Архива Епархије браничевске. Књига 2. Пожаревац: Епархија браничевска 2010, 413 стр.
- [28] „Старине Призренске богословије“, *Археографски прилози*, бр. 31-32 (2009-2010) 523-535.
- [29] „Настава црквенословенског језика на Православном богословском факултету“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 5, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2010, 183-187.
- [30] „Предавачи Црквенословенског језика на Богословском факултету до Другог светског рата“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 7, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2010, 73-78.
- [31] „О појму *τὸ πῶς* код светог апостола Павла“, *Српска теологија данас 2009*, књ. 1: Зборник радова првог годишњег симпозиона (ПБФ Београд, 29-30. мај 2009), уред. Б. Шијаковић, Београд: Институт за теолошка истраживања ПБФ 2010, 514-517. Коаутор са Милосавом Вешовићем.
- [32] „Семантика придева *ἁπλῶς* у Јеванђељима и посланицама Светог апостола Павла“, *Стил* 9 (2010) 421-427. Коаутор са Милосавом Вешовићем.
- [33] „Нишки одломак минеја за октобар (14. век)“, *Црквене студије* 7 (2010) 239-244.
- [34] „Два богослужбена текста у српској рукописној традицији“, *Богословље*, год. LXIX, бр. 1-2 (2010) 213-216.

- [35] „Димитрије М. Калезић. Библиографија“, *Ситнији списи и библиографија*, Београд: Издавачки фонд Архиепископије београдско-карловачке, Фоча: Православни богословски факултет Сарајевског универзитета 2010. Изабрана дела Димитрија М. Калезића; коло 3, 545-595.

2011.

- [36] *Граматика црквенословенског језика*, Београд: Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања 2011, 143 стр. ISBN 978-86-7405-109-2
- [37] *Уредбе и прописи Митрополије београдске 1877-1893* (Приредили З. Ранковић, М. Лазић). Библиотека Архива Епархије браничевске. Књига 3. Пожаревац: Епархија браничевска 2011, 414 стр.
- [38] „Грчко-српске језичке везе у најстаријим српским рукописним минејима“, *Српска теологија данас 2010*, књ. 2: Зборник радова другог годишњег симпозиона (ПБФ Београд, 28-29. мај 2010), уред. Б. Шијаковић, Београд: Институт за теолошка истраживања ПБФ 2011, 583-588. Коаутор са Милосавом Вешовићем.
- [39] „О устројству првих болница код Срба“, у: *800 година српске медицине: зборник радова 15. Студеничке академије одржане 9-12. јуна 2010. (у манастиру Студеница)* уред. Б. Димитријевић, Београд: Infinitas: Српско лекарско друштво 2011, 25-34. Коаутор са Анкицом Јеленковић.
- [40] „О једном значењу лексеме *πῶτις* код Светог апостола Павла“, *Стил* 10 (2011) 207-212. Коаутор са Милосавом Вешовићем.
- [41] „Ј. Фемић-Касапис, *Порекло термина Φύσις, Οὐσία и Ὑπόστασις и њихов семантички развој од најранијих помена до црквених отаца*, Београд: Београд: Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања 2010, 155 стр. ISBN 978-86-7405-073-6“, *Стил* 10 (2011) 376-377. Приказ.
- [42] „И. Кнежевић, *Теолошки дискурс енглеског и српског језика: лексичко-семантички и стилистички проблеми превођења*, Београд: Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања 2010, 125 стр. ISBN 978-86-7405-063-7“, *Стил* 10 (2011) 381-383. Приказ.
- [43] „Задостојник у недељу по празнику Педесетице“, *Археографски прилози*, бр. 33 (2011) 241-246.

- [44] „Сусрет са историјом богословије Светог Саве – Игнатије Марковић, *Сто седамдесет пет година Богословије Светог Саве у Београду (1836-2011)*, Београд: Богословија Светог Саве 2011.“, *Саборност: Теолошки годишњак* 5 (2011) 303-304. **□□□□□□.**
- [45] „Монографија о манастиру Студеници – М. Чанак-Медић, Б. Тодић, *Манастир Студеница*, Нови Сад 2011.“, *Саборност: Теолошки годишњак* 5 (2011) 305-307. **□□□□□□.**
- [46] „Црквенословенски језик на Православном богословском: историјски преглед и перспективе“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 9, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2011, 209-215.
- [47] „Црквенословенска ортопска норма у нотним зборницима српског црквеног појања“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 10, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2011, 330-336.

2012.

- [48] *Инвентар рукописа Библиотеке Српске патријаршије*, Београд: Библиотека Српске Патријаршије, Службени гласник 2012, 125 стр. ISBN 978-86-88885-01-0. Коаутор са Владимиром Вукашиновићем и Радоманом Станковићем.

ПОСЛЕ ИЗБОРА У ЗВАЊЕ ВАНРЕДНОГ ПРОФЕСОРА

А. МОНОГРАФИЈЕ

1. *Уредбе и прописи Митрополије београдске 1894-1920* (2011) [1]
2. *Одлуке и решења Сабора, Синода и Епархије браничевске 1920-1925* (2012) [4]
3. *Одлуке и решења Сабора, Синода и Епархије браничевске: 1926-1930* (2012) [5]
4. *Одлуке и решења Сабора, Синода и Епархије браничевске: 1931-1941* (2013) [12]
5. *Српске рукописне књиге у Чешкој* (2015) [31]
6. *Рукописне књиге библиотеке Славонске епархије у Пакрацу* (2015) [32]
7. *Граматика црквенословенског језика* (2016) [44]

**Б. СТУДИЈЕ, ОГЛЕДИ, ЧЛАНЦИ, РЕЦЕНЗИЈЕ,
ПРИКАЗИ, ПРЕДГОВОРИ, ИНТЕРВЈУИ**

2011.

- [1] *Уредбе и прописи Митрополије београдске 1894-1920* (Приредили З. Ранковић, М. Лазић). Библиотека Архива Епархије браничевске. Књига 4. Пожаревац: Епархија браничевска 2011, 398 стр. ISBN 978-86-87329-13-3 М67
- [2] „Из семантике придева *pistos* у Светоме Писму Новог Завета“, *Крымско-польский сборник научных работ*, том 9 (2011) 205-208. Коаутор са М. Вешовићем. М14
- [3] „М. Тимотијевић, *Манастир Крушедол I-II*, Београд: Драганић, Покрајински завод за заштиту споменика културе Војводине 2008, том I 341 стр, том II 361 стр. ISBN 978-86-441-0770-5“, *Богословље*, год. LXX, бр. 2 (2011) 133-135. Приказ. М56

2012.

- [4] *Одлуке и решења Сабора, Синода и Епархије браничевске 1920-1925* (Приредили З. Ранковић, М. Лазић). Библиотека Архива Епархије браничевске. Књига 5. Пожаревац: Епархија браничевска 2012, 382 стр. ISBN 978-86-87329-14-0 М67
- [5] *Одлуке и решења Сабора, Синода и Епархије браничевске: 1926-1930* (Приредили З. Ранковић, М. Лазић). Библиотека Архива Епархије браничевске; Књига 6. Пожаревац : Епархија браничевска, Одбор за просвету и културу 2012, 382 стр. ISBN 978-86-87329-19-5 М67
- [6] „Предавачи Црквенословенског језика на Богословском факултету од Другог светског рата“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 11, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2012, 137-144. М45
- [7] „Семантика лексеме *πίστις* у активној употреби у Новозаветној традицији“, *Стил*, бр. 11 (2012) 251-264. Коаутор са Милосавом Вешовићем. М24 (верификован одлуком)
- [8] „О некоторых особенностях письма традиции рачских писарей“, у: *Информационные технологии и письменное наследие : материалы IV междунар. науч. конф.* (Петрозаводск, 3-8 сентября 2012 г.), отв. ред. В. А. Баранов, А. Г. Варфоломеев, Петрозаводск: Петрозаводский Государственный Университет; Ижевск: Ижевский Государственный Технический Университет 2012, 227-229. М33

- [9] „Семантика лексеме ТУПОС у посланицама светог апостола Павла: однос грчког извора према латинском и словенским преводима“, у: *Теолингвистика: међународни тематски зборник радова*, уред. А. К. Гадомски, К. Кончаревић, Београд: Православни богословски факултет Универзитета, Институт за теолошка истраживања 2012, 377-381. Коаутор са Милосавом Вешовићем. М14
- [10] „Чин тајне брака у требницима Дечанске рукописне збирке“, *Дечани у светлу археографских истраживања*, ур. Т. Суботин-Голубовић, Београд: Народна библиотека Србије 2012, 183-190. М31
- [11] „О речницима црквенословенскога језика у Срба“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 12, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2012, 142-146. М45

2013.

- [12] *Одлуке и решења Сабора, Синода и Епархије браничевске: 1931-1941* (Приредили З. Ранковић, М. Лазић). Библиотека Архива Епархије браничевске; Књига 7. Пожаревац : Епархија браничевска, Одбор за просвету и културу, 2013. 495 стр. ISBN 978-86-87329-27-0 М67
- [13] „О неким елементима црквенословенскога језика у прописима и уредбама Митрополије београдске“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 13, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2013, 100-104. М45
- [14] „Слово Јевтимија Трновског о цару Константину у једном српском зборнику“, у: *Свети цар Константин и хришћанство: Међународни научни скуп поводом 1700. годишњице Миланског едикта 31. мај - 2. јун 2013*. Том 2, ур. Драгиша Бојовић, Ниш: Центар за црквене студије, Филозофски факултет у Нишу 2013, 363-370. М31
- [15] „Белешке о Стефану Немањи у историографским изворима рукописне збирке Библиотеке Српске Патријаршије у Београду“, *Митолошки зборник*, бр. 31 (2013) 195-215. Коаутор са Мирком Сајловићем. М52
- [16] „Црквенословенска ортоепска норма и српска рукописна традиција“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 14, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2013, 166-173. М45

- [17] „Графијска и ортографско-фонетска обележја Уредаба и прописа Митрополије београдске“, у: (Међународни научни зборник) *Теолингвистичка проучавања словенских језика*, ур. Ј. Грковић-Мејџор, К. Кончаревић, Београд: САНУ 2013, 465-472. М14
- [18] „Словесна служба Свете Браће Ћирила и Меодија“, *Богословље*, год. LXXII, бр. 2 (2013) 256-268. М51
- [19] „Причастан у недељу Пасхе“, *Археографски прилози*, бр. 35 (2013) 11-19. М52
- [20] „Термины – церковнославянизмы в академических трудах в сфере православного богословия“, у: *Православный ученый в современном мире: проблемы и пути их решения*. Материалы международной научной конференции, про-веденной по благословению Митрополита Воронежского и Борисо-глебского Сергия: в 2 частях, Ч. I / Отрадненское объединение право-славных ученых, Воронеж: Издатель О. Ю. Алейников, 2013, 12-14. Коаутор са Иваном Кнежевић. М33
- [21] „Књижевна дела св. Григорија Паламе у српскословенској рукописној традицији“, у: *ΟΥΣΙΑ, ΥΠΟΣΤΑΣΙΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΑ: аспекти мисли Григорија Паламе*, прир. М. Кнежевић, Београд: Православни богословски факултет Универзитета, Институт за теолошка истраживања 2013, 501-508. М14
- [22] „Н Κυρίλλο-Μεθοδιανη παραδοση και η λειτουργική γλώσσα στη Σερβική Εκκλησία“, (Proceedings of the Conference held by the Faculty of Theology “1150 Years from the Mission of Cyrill and Methodious”) *Synthesis: E-Journal of the Faculty of Theology of A. U. Thessaloniki*, vol. 2, no. 2. (2013) 30-39. М31
- [23] „Стајање између Истока и Запада: дело Свете Браће Ћирила и Методија“, *Гласник: црквени часопис Српске православне епархије Темнишварске* (2013) 16-22.

2014.

- [24] „О једном античком елементу у православном богослужењу (χορός - лйкь)“, *Богословље*, год. LXXIII, бр. 1 (2014) 263-274. Коаутор са Драганом Ашковићем. М51
- [25] „О граматикама црквенословенског језика код Срба“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 15, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2014, 179-185. М45

- [26] „Теме из историје филологије у Гласнику“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 16, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2014, 179-190. М45
- [27] „О богослужбеном језику Српске православне цркве“, у: *Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности* / V Научни скуп, Деспотовац–Манасија, 17–18. август 2013 [у оквиру манифестације] Дани српскога духовног преображења, XXI; редакција Злата Бојовић ... [и др.]; ур. Гордана Јовановић, Деспотовац : Народна библиотека „Ресавска школа“ 2014, 135-140. М61
- [28] „Ка sakralnom ortografskom standardu – pisanje velikog slova u strogo naučnom podstilu religijskog stila: primeri iz tekstova na srpskom i engleskom jeziku“, *Komunikacija i kultura online*, 5 (2014) 38-51. Коаутор са Иваном Кнежевић. М51
- [29] „О лексици радова научно-уџбеничког подстила научног функционалног стила“, *Црквене студије*, год. XI, бр. 11 (2014) 633-641. Коаутор са Иваном Кнежевић. М24
- [30] „Богослужбено наслеђе ученика Свете Браће у Братковоме минеју“, у: *Кирилометодијевско предање, језик и мисија Цркве у 21. веку: Зборник радова са међународног научног скупа*, прир. В. Вукашиновић (ПБФ Београд, 6-7. децембар 2013), Београд: Православни богословски факултет Универзитета, Институт за теолошка истраживања 2014, 255-267. М14

2015.

- [31] *Српске рукописне књиге у Чешкој*, ур. З. Недељковић, Београд: Библиотека Српске патријаршије: Службени гласник, 2015, 274 стр. ISBN 978-86-88885-01-0 (БСП); ISBN 978-86-519-1931-5 (СГ). Коаутор са Иреном Шпадијер, Владаном Тријићем и Зораном Ракићем. М12
- [32] *Рукописне књиге библиотеке Славонске епархије у Пакрацу*, Београд: Институт за културу сакралног – Монс Хемус; Православн богословски факултет Универзитета, Институт за литургику и црквену уметност 2015, 146 стр. ISBN 978-86-89567-05-2. Коаутор са Владимиром Вукашиновићем и Србољубом Убипариповићем. М42
- [33] „Колико је први светски рат променио парохијски живот“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 17, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2015, 161-169. М45

- [34] „О рукописној збирци манастира Крушедола“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 18, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2015, 43-54. М45
- [35] „Свештенослужење Саве Петковића у годинама Првог светског рата“, у: *Православни свет и Први светски рат*, Зборник радова Међународног научног скупа (ПБФ Београд, 5-6 децембар 2014), прир. В. Пузовић, Београд: Православни богословски факултет 2015, 169-179. М31
- [36] „Библиотека Српске Патријаршије и њен значај за очување и прикупљање српског рукописног наслеђа“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 19, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2015, 110-122. М45
- [37] „Φωνητική Προσαρμογή Ελληνικών Λεξέων στα Παλαιοσέρβικα Ηειρογγραφα Μηναία“. Κυρίλλος και Μεθοδiος: το Βυζαντιο και ο κοσμος των Σλαβων, Θεσσαλονίκη 2015, 526-536. М31
- [38] „Naučni stil i žanrovi naučnih radova u oblasti teologije“, *Komunikacija i kultura online*, Godina VI, broj 6, Beograd 2015, 46-58. Коаутор са Иваном Кнежевић. М51
- [39] „О српскословенским и рускословенским фонетским обележјима уредаба и прописа Митрополије београдске (1835–1856)“, *Славистика*, XIX, Београд 2015, 140-144. М52
- [40] „Слово о Духу Светоме у Врхобрезничком летопису“, *Археографски прилози*, 37, Београд 2015, 251-270. М52
- [41] „О неким ортографско-графичким специфичностима обликовања теолошких научних радова на енглеском и српском језику“, *Црквене студије*, год. XII, бр. 12, Ниш 2015, 547-563. Коаутор са Иваном Кнежевић. М24
- [42] „Богослужбено песништво и памћење: прилог поимању рефрена“, *Богословље*, год. LXXIV, бр. 2 (2015) 186-194. Коаутор са Драганом Ашковићем. М51
- [43] Илија Томић, *Предесенски списи*. Београд: Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања, 2015. *Богословље*, год. LXXIV, бр. 2 (2015) 307-309. Приказ. М56

2016.

- [44] *Граматика црквенословенскога језика*, Врњачка Бања: Интерклима-графика 2016, 192. стр. ISBN 978-86-82685-48-7

[45] „Белешке о *Слову о Духу Светоме* у Врхобрезничком летопису“, *Богословље*, год. LXXV, бр. 1, Београд 2016, 60-71. М51

В. ПРЕВОДИ СТРУЧНИХ ТЕКСТОВА

са црквенословенског:

[46] *Молебни канон Пресветој Богородици Словесници*, Панчево: PASSAGE GROUP 2012, 40 стр. М42

Г. ПРИРЕЂЕНИ ТЕМАТСКИ ЗБОРНИЦИ

[47] Јован Тарнанидис, *Грчка сведочанства светосавља*, прир. М. Сајловић, З. Ранковић, Фоча: Пбф Свети Василије Острошки, 2015, 203 стр. М49

У штампи:

[48] „Поетика литургијског певања између усмене и писане традиције“, Зборник Матице Српске за друштвене науке, Нови Сад 2016. Коаутор са Драганом Ашковићем. (достављена потврда о позитивној рецензији) М24

[49] „Посланица Григорија Паламе царици Ани Палеолог о јереси Акиндиновој у српскословенској писмености“, Црквене студије год. XIV, бр. 14, Ниш 2017. (достављена потврда о позитивној рецензији) М24

МИШЉЕЊЕ О НАУЧНОМ РАДУ КАНДИДАТА

У даљем излагању понудићемо валоризацију научних радова др Зорана Ранковића објављених у периоду након избора у звање ванредног професора, а у закључку ћемо настојати да дамо општу оцену његовог новијег стваралаштва (радови објављени у периоду пре избора у звање ванредног професора већ су приказивани у извештајима предочаваним овом Већу приликом избора у претходна звања). Радове анализирамо сходно њиховим резултатима релевантним за научну област и звање за које се бира и у

обзир узимамо само оне које је кандидат као такве истакао и који то непосредно и у потпуности испуњавају.

Напомена: Кандидат се бира на подручју националних наука: *Црквенословенски језик*, укључујући и српскословенски језик (српска редакција средњоцрквенословенског језика из периода од 12. до 17. века).

А. Монографске публикације

Универзитетски уџбеник:

Граматика црквенословенског језика, Врњачка Бања: Интерклима-графика 2016, 192. стр. ISBN 978-86-82685-48-7

Ово дело спада у ред уџбеника намењених високошколској настави црквенословенског језика на теолошким студијама, али може наћи примену и у реализовању наставе тога језика у другим образовним профилима (филолошке, историјске, студије ликовних и музичких уметности). Реч је о уџбенику који нуди модерно структурисане лингвистичке и методичке садржаје примерене циљевима, задацима и планираним исходима наставе у теолошком образовном профилу. У домаћој уџбеничкој литератури наслова из области црквенословенистике саображених потребама студената теологије до сада није било. Црквенословенистичка уџбеничка продукција у нашој земљи, уопште узев, била је веома оскудна, са приметним заостајањем у конструкцијским решењима и организационим принципима излагања градива у односу на уџбенике других архаичних и савремених језика. Ово је било утолико израженије, уколико се узме у обзир чињеница да је од средине 90-их година XX века постигнут велики помак у правцу модернизације уџбеничке литературе за наставу црквенословенског језика, пре свега на руском језичком подручју. Др Зоран Ранковић, поседујући одличан увид у остварења која репрезентују модернији методички приступ настави црквенословенског језика у страним срединама (руској, бугарској, америчкој), понудио је остварење пионирско по више параметара: а) профилна оријентисаност ка студијама теологије, б) оријентисаност на српско језичко подручје, в) новина и актуелност методолошког приступа (у питању је

уџбеник доследно реализован у духу когнитивне парадигме наставе, али са снажно израженом практичном усмереношћу).

Приступ на коме се базира излагање материје је когнитивни, а карактеристично обележје ауторове методологије је и инсистирање на активном приступу настави и учењу, по којој се језик усваја кроз операције са језичким јединицама разних нивоа, при чему се уџбеник конципира тако да се студент поставља у позицију не само реципијента, него и некога ко открива језичке законитости путем операција са језичким материјалом срачунатих на формирање навика и умења у продукцији и рецепцији. Такође бисмо нагласили изразиту професионалну актуелност свих уџбеничких материјала, њихову функционалност не само са становишта достизања циљева студијског програма, него и остваривања реалних и потенцијалних спознајних потреба студената. Мотивациони потенцијали уџбеника су такви да са сигурношћу можемо тврдити да се по његовим материјалима може изводити висококвалитетна настава и успешно организовати самостални рад студената (њихова аутоконтрола, аутокорекција и аутоевалуација), који и јесте квинтесенција универзитетског образовања као организованог и вођеног самообразовања.

У целини посматрано, уџбеник др Зорана Ранковића *Граматика црквенословенског језика* представља веома вредно остварење чија су концепција, композиција, структура, садржаји и функционални потенцијали потпуно саображени намени и усклађени са актуелним тенденцијама у лингводидактици, лингвистичкој славистици, високошколској дидактици и теорији уџбеника. Уџбеник у потпуности обезбеђује формирање лингвистичке, преводилачке и предметне компетенције студената у обиму и на нивоу неопходном и довољном за остваривање њихове текуће академске и будуће професионалне активности на црквенословенском језику. По многим параметрима (научна вредност и практична применљивост одабраног методичког приступа, актуелност и примереност садржаја, типологија текстова и вежбања, аутентичност и репрезентативност одабраних материјала) овај уџбеник може се сматрати методолошким узором за креирање уџбеника и приручника црквенословенског језика за друге образовне профиле у нашој средини.

Научне монографије:

Српске рукописне књиге у Чешкој, ур. З. Недељковић, Београд: Библиотека Српске патријаршије: Службени гласник, 2015, 274 стр. ISBN 978-86-88885-01-0 (БСП); ISBN 978-86-519-1931-5 (СГ). Коаутор са Иреном Шпадијер, Владаном Тријићем и Зораном Ракићем.

Ова монографска студија представља плод пројекта „Истраживање и прикупљање српских рукописа у иностраним библиотекама, манастирима и збиркама“ које материјално подржава Министарство културе Владе Републике Србије.

Део српског ћирилског рукописног наслеђа од четрдесет шест кодекса и фрагмената налази се у Чешкој Републици, тачније, у рукописним збиркама Народног музеја и Народне библиотеке у Прагу, као и приватној колекцији породице Лобковски. Од наведеног броја, два кодекса и седам фрагмената датира из XIII и XIV века, а старином одише посебно одломак Изборног јеванђеља из збирке Народног музеја (XVIII 12). Већ то указује да значај ових рукописа далеко превазилази њихов невелики број.

Основу српског дела рукописне збирке Народног музеја чине књиге које је Павел Јозеф Шафарик (Pavel Jozef Šafárik, 1795–1861) прикупио док је био професор и директор Српске православне велике гимназије у Новом Саду (1819–1833). Само две српске рукописне књиге из збирке Народног музеја не потичу из Шафарикове заоставштине. У питању су *Праксапостол* из друге или треће деценије XV века (IX Е 75), сачињен комбинацијом пергаментa и папира али са континуираним ознакама свешчица и једним писарем, и до сада науци непознати *Зборник богослужбени* из 1575/85 (IX Н 50), конволут са богослужбеним песмама груписаним према типовима и уметнутим пасхалним богослужењем.

Ова књига представља каталошки археографски опис 46 српских рукописних књига и одломака који се налазе у Чешкој Републици, и то у Народном музеју (32 кодекса и 9 фрагмената), Народној библиотеци (3 кодекса и један фрагмент) и у приватном власништву (један кодекс).

Српске рукописне књиге у Чешкој описане су на ширем каталошком нивоу. Поједини описи нешто су обимнији, посебно када је реч о књигама које се први пут представљају. Културноисторијска усмереност пројекта „Истраживање и прикупљање српских рукописа у иностраним библиотекама, манастирима и збиркама“, чији је плод ова књига, утицала је донекле и на избор и поредак података који би требало да олакшају сагледавање целине српског рукописног наслеђа. То се посебно односи на могућност

атрибуције међусобно растурених делова некадашњих кодекса што се данас налазе у различитим збиркама.

Описи се састоје од следећих целина: (Заглавље), *Кодиколошки опис*, *Повез*, *Време настанка*, *Писмо и језик*, *Сликани украс*, *Садржина*, *Маргиналије и записи* и *Изабрана литература*. У појединим случајевима, пре литературе постоје и *Напомене*. Иза Каталога следе Индекси, које је израдио др Ранковић.

Др Ранковић је резултате филолошких истраживања наведених рукописа представио у одељку *Писмо и језик*. У овом одељку изнета су основна обележја писма и језика сходно каталошком нивоу описа. Анализом су обухваћени сви различити делови и све писарске руке једног кодекса. У одређивању писма наводи се његов основни тип, а у опису језика констатују се појаве у фонетско-фонолошком систему настале под утицајем говорног језика. Приказ правописа усмерен је на специфичности које се не уклапају ни у једну класификацију или које потврђују мешање традиција. Такође, истакнуте су појаве које се односе на предлошке – попут русизама, бугаризама и сл. У морфологији, пажња се задржава на дублетним формама и на иновацијама које настају под утицајем народног језика.

Рукописне књиге библиотеке Славонске епархије у Пакрацу, Београд: Институт за културу сакралног – Монс Хемус; Православни богословски факултет Универзитета у Београду, Институт за литургику и црквену уметност, 2015, 146 стр. ISBN 978-86-89567-05-2. Коаутор са Владимиром Вукашиновићем и Србољубом Убипариповићем.

Књига представља резултате палеославистичких истраживања ратом разорене библиотеке Славонске епархије са седиштем у Пакрацу, чији је највећи део нестао у ратним данима раних деведесетих година у Пакрацу. Приликом истраживања пронађено је 29 рукописа за које се веровало да су, поред само два сачувана примерка, нестали у вихору ратних сукоба, тако да ова књига представља каталошки археографски опис тридесет и једне сачуване рукописне књиге које су пре ратних дешавања деведесетих година на тлу бивше Југославије припадале Пакрачкој библиотеци. Описи се састоје од следећих целина: (Заглавље), *Кодиколошки опис*, *Повез*, *Време настанка*, *Писмо и језик*, *Сликани украс*, *Садржина*, *Записи* и *Литература*. У појединим случајевима, пре литературе постоје и *Напомене*. Описи су поређани по насловима који су одређени садржином рукописних књига. После Каталога налазе се Индекси, који треба да омогуће разноврснију

употребу ове публикације. То су: ауторски индекс, предметни индекс, хронолошки индекс, индекс имена у записима и индекс географских појмова.

Уредбе и прописи Митрополије београдске 1894-1920 (Приредили З. Ранковић, М. Лазић). Библиотека Архива Епархије браничевске. Књига 4. Пожаревац: Епархија браничевска 2011, 398 стр. ISBN 978-86-87329-13-3

Одлуке и решења Сабора, Синода и Епархије браничевске 1920-1925 (Приредили З. Ранковић, М. Лазић). Библиотека Архива Епархије браничевске. Књига 5. Пожаревац: Епархија браничевска 2012, 382 стр. ISBN 978-86-87329-14-0

Одлуке и решења Сабора, Синода и Епархије браничевске: 1926-1930 (Приредили З. Ранковић, М. Лазић). Библиотека Архива Епархије браничевске; Књига 6. Пожаревац : Епархија браничевска, Одбор за просвету и културу 2012, 382 стр. ISBN 978-86-87329-19-5

Одлуке и решења Сабора, Синода и Епархије браничевске: 1931-1941 (Приредили З. Ранковић, М. Лазић). Библиотека Архива Епархије браничевске; Књига 7. Пожаревац : Епархија браничевска, Одбор за просвету и културу 2013, 495 стр. ISBN 978-86-87329-27-0

У овим монографским издањима публикована је грађа, до сада готово непозната научној јавности, из архива Епархије браничевске која покрива период од 1894. до 1941. године. Реч је, најпре (књ. 4), о уредбама, правилима и налозима Митрополита београдског, који су у виду расписа, преко окружних протопрезвитера, прослеђивани нижем свештенству, а којима је вршено уређивање црквеног живота у Кнежевини, потом Краљевини Србији. Ова грађа превазилази регионалне оквире, што, између осталог, потврђује и велики број уредби, прописа, владарских прокламација и указа које је Конзисторија Митрополије београдске, преко окружних протопрезвитера у виду расписа, слала свештенству. У другој тематској целини (књ. 5, 6, 7) која носи назив *Одлуке и решења Сабора, Синода и Епархије браничевске*, а која хронолошки покрива период од уједињења помесних цркава и уздизање Српске Цркве на ранг Патријаршије до почетка Другог светског рата, уочава се широк спектар тема које се дотичу не само из сфере црквене, већ и социјалне, политичке и културне историје. У публикацијама текст изворних докумената дат је у транслитерисаном облику, чиме је испољена тежња да се задовоље критеријуми савремене науке, а уједно и ови извори учине доступнима не само

истраживачима који припадају различитим историјским дисциплинама, већ и филолозима и теолозима, и на тај начин омогуће истраживања феномена из сфере црквене, политичке, социјалне и културне историје Срба. Како би се истакао потпунији увид у аутентични изглед грађе, језик и правопис, иза поглавља са преписом докумената налази се блок са репродукованим документима. Приређивање изворне грађе имало је, дакле, снажно изражену филолошку димензију, која је подразумевала одличан увид приређивача у проблематику српскословенског, славеносрпског, историје српског књижевног језика, ортографије, нормативистике и функционалне стилистике српског језика.

Б. Научни радови:

С обзиром на богат и разноврстан опус др Зорана Ранковића у периоду од избора у звање ванредног професора, овде ћемо укратко приказати само неке његове радове релевантне за научну област за коју се бира.

Графијска и ортографско-фонетска обележја Уредаба и прописа Митрополије београдске, у: (Међународни научни зборник) *Теолингвистичка проучавања словенских језика*, ур. Ј. Грковић-Мејдор, К. Кончаревић, Београд: САНУ 2013, 465-472.

Овај рад је посвећен испитивању графије и ортографских и фонетских особности текстова сабраних у књизи *Уредбе и прописи Митрополије београдске: 1857-1876*. Изворни документи, настали до краја седме деценије 19. века, исписани су старом азбуком, односно, грађанским писаним типом ћирилске азбуке. Почетком осме деценије настају документи исписани, уз извесна одступања, Вуковом азбуком. Изнесени подаци о испитиваним обележјима показују да је постојала, бар једним делом, тенденција ка уопштавању појединих особина присутних у језику периода настанка ових докумената. Др Ранковић износи став да ова почетна испитивања извесних језичких црта званичних докумената Српске цркве дају допринос свеукупном сагледавању особина језика у Срба 19. века.

О српскословенским и рускословенским фонетским обележјима уредаба и прописа Митрополије београдске (1835–1856), Славистика, XIX, Београд 2015, 140-144.

У овоме раду приказују се резултати анализе појединих црта српскословенског и рускословенског језика на материјалу који је исписан славеносрпском језичком

мешавином. Изворна грађа је сабрана у књизи *Уредбе и прописи Митрополије београдске: 1835-1856*. Ради бољег разумевања односа међу различитим језичким слојевима детаљно је испитан узајамни однос између српскословенског и рускословенског језика: 1. судбина њ, њ; 2. судбина предлога-префикса *въ(-)*, *вѣ(-)*, *сѣ(-)*, *сѣ(-)* и префикса *въз-*; 3. судбина вокалног *л*, *р*; 4. судбина *и* и 5. место некадашњег назала предњег реда. Проучавања језика администрације Српске цркве уочи усвајања правописа Вука Караџића, а у светлости извршене анализе у овој раду, показују да је тај језик био у основи народни са елементима како српскословенског, тако и рускословенског односно руског.

Φωνητική Προσαρμογή Ελληνικών Λεξέων στα Παλαιοσερβικά Ηieroγρaφα Μηναια.

Κυρίλλος και Μεθοδιος: το Βυζαντιο και ο κοσμος των Σλαβων, Θεσσαλονικη 2015, 526-536.

У овој раду излажу се резултати анализе фонетске адаптације грцизама у старим српским минејима. У центру пажње налазе се они примери у којима се јавља недоследност или је коришћено више могућности приликом адаптације речи грчког порекла. У оквиру овог разматрања посебно је обрађена адаптација иницијалних група *ια-*, *ιε-*, *ιο-*, *ιου-*, изговор рефлекса грчког *ϝ*, адаптација грчког *ϙ*, преношење грчког *θ* и остале појединачне појаве везане за фонетику. Циљ рада је да се сагледа модел или узус адаптације речи грчког порекла у писменост српске редакције. После подробне анализе десетак минеја исписаних од 12. до 16. века, аутор закључује да у адаптацији речи са иницијалним *ια-*, *ιε-*, *ιο-*, *ιου-*, стари српски рукописни минеји готово да не одступају од грчког оригинала и старословенског канона. У писању имена града Јерусалима, као и мученика Јеротеја, присутан је српски, народни изговор. Рефлекс грчког *αι* је *е* или *ѣ*, док је *υ* адаптирано на разне начине : *у*, *и*, *оу*, *в*. Грчком *θ* одговара: *ѳ*, *т*, *ф*, тврдо *е* пренесено је са *ω* или *ο*, кратко *α* са *ο*. Адаптација ових речи занимљива је из више разлога; на основу ње можемо судити о народном изговору појединих гласова страног порекла, о томе колико је и када консултован грчки изворник, о јачини веза са грчким средиштем, о мањој или већој тежњи да се одржи изворност и слично.

Богослужбено наслеђе ученика Свете Браће у Братковоме минеју, у: *Кирилометодијевско предање, језик и мисија Цркве у 21. веку*: Зборник радова са међународног научног скупа, прир. В. Вукашиновић (ПБФ Београд, 6-7. децембар 2013), Београд: Православни богословски факултет Универзитета, Институт за теолошка

истраживања 2014, 255-267.

У овој раду осветљавају се српскословенске језичко-текстолошке карактеристике српског преписа канона на јутрењи у службама Ваведену Пресвете Богородице и апостолу Андреју који су сачувани у Братковоме минеју (XIII-XIV век). Аутор ових канона је свети Наум Охридски, један од непосредних ученика словенских просветитеља Ћирила и Методија. Анализа канона је вршена с циљем да се укаже на изворе и најраније токове словенске писмености и богослужења у Срба. Упоредивање наведених канона из Братковога минеја вршено је са преписима у минејима исписаним до средине XIII века (САНУ 361, Зограф 88) и у XV веку (НБКМ 163) синхронизованом, дијахронизованом и текстолошким методом. Овим начином анализе утврђено је да су песничка дела Наума Охридског у Братковоме минеју исписана с изменама у акростиху – услед механичке замене слова или скраћивања првобитног текста – и лексици, која је добијала привук српске. Стога се може закључити да је анонимни писар наведених канона у Братковоме минеју Србин и припада штокавском дијалекту.

Слово Јевтимија Трновског о цару Константину у једном српском зборнику, у: *Свети цар Константин и хришћанство: Међународни научни скуп поводом 1700. годишњице Миланског едикта 31. мај - 2. јун 2013.* Том 2, ур. Драгиша Бојовић, Ниш: Центар за црквене студије, Филозофски факултет у Нишу 2013, 363-370.

У овој раду излажу се резултати филолошке анализе преписа Јевтимијева *Похвалнога слова Константину и Јелени*. Препис који др Ранковић представља сачуван је у српском рукописном Зборнику слова, житија и других састана који се чува у Књижевном архиву Матице Словачке у Мартину, сигнатура J 2708, а датиран је првим деценијама 16. века. Аутор најпре, у кратким цртама, указује на важне моменте животописа патријарха Јевтимија и његово стваралаштво, потом даје напомене о српском рукопису са наведеним *Похвалним словом* и указује на извесне филолошке карактеристике овога састана. Препис Јевтимијева *Похвалнога слова* урађен је полууставним писмом, морфологија слова одговара облицима који карактеришу писмо 16. века. Правопис којим је исписано *Похвално слово* може се карактерисати као ресавски, ненормиран, двојеров. Одступања од норме у области морфологије нису бројна. Текстолошким упоређењем *Похвалнога слова* изданог од стране Калужњацкога и овога који је представен уочавају се незнатне разлике. Указивање на Јевтимијево *Похвално слово Константину и Јелени* у српском препису у

Зборнику слова, житија и других састава из првих деценија 16. века представља прилог за даља проучавања житијно-панегиричног наслеђа овога знаменитог бугарског патријарха.

Белешке о *Слову о Духу Светоме* у Врхобрезничком летопису, *Богословље*, год. LXXV, бр. 1, Београд 2016, 60-71.

Аутор у раду, користећи историјско-текстолошку методу, анализира *Слово о Духу Светоме* из Врхобрезничког летописа. Циљ ове анализе је да унесе прецизност у одређењу наведеног састава, да укаже на његову богословску садржину, као и на историјско-богословске околности настанка наведеног текста у виду у коме је сачуван у наведеном рукопису. Након сагледавања како структуре, тако и историјских околности и богословских полазишта поводом уношења у Врхобрезнички летопис догматског састава о Духу Светоме који је анализиран, видимо да је српска средина реаговала на духовна кретања у времену када се указала потреба да се, услед повећаног утицаја папске курије и рада на унијаћењу Срба, укаже на доктринарне разлике између Источне Цркве – да Дух Свети исходи само од Оца – и Западне – учење о происхођењу Светога Духа и од Сина (Filioque). Анализирано слово о Духу Светоме представља вешто укомпоновану компилацију састављену из прва три поглавља *Исповедања вере* Григорија Паламе, проширене – вероватно од стране самога Гаврила – редакције саборног *Одговора* цариградског патријарха Германа II и одабраних делова текста из осмог поглавља *Тачног изложења православне вере* Јована Дамаскина, као и кратких, редакторових или, можда, и Гаврилових, прелаза између ових делова.

Чин тајне брака у требницима Дечанске рукописне збирке, *Дечани у светлу археолошких истраживања*, Зборник радова, ур. Т. Суботин-Голубовић, Београд: Народна библиотека Србије 2012, 183-190.

У овоме раду аутор упоређивањем чина брака у требницима дечанске рукописне збирке пружа увид у историју овога чина у Српској цркви, имајући за циљ да одреди традицију у њима засведочену. Осим тога, указаше се и на праксу која је посведочена у другим, древним, православним изворима. Као што се из изложене материје могло закључити, структура чина брака у Деч 67 унеколико се разликује од истога чина у осталим испитаним, рукописима. Насловно заглавље, садржај прозби у великој јектенији, прстеновање женика и невесте после друге молитве, појање 127. псалма и одсуство

помена „опште чаше“ јесу елементи *обручења* који издвајају Деч 67 од осталих рукописа. Напомена да се венчање врши после Литургије, да свештеник оставља Дарове у путиру, другачији садржај прозби велике јектеније, употреба 8. псалма, одсуство јектеније после Светописамског читања, молитва пре чина целивања и сам чин целивања брачника у чину *венчања* јесу елементи који Деч 67 ставља на посебно место у односу на остале рукописе. Појединим елементима којима се разликује од осталих, Деч 67, исписан средином XIV века, можда указује на ранији архетип чина брака, присутан у константинопољској литургијској традицији.

Из семантике придева *pistos* у Светоме Писму Новог Завета, *Крымско-польский сборник научных работ*, том 9 (2011) 205-208.

У раду се разматра активно значење придева *πιστός* у Светоме Писму Новог Завета, уз навођење црквенословенских преводних еквивалената, а даје се и превод датог придева на српски језик. Придев *πιστός* у Светоме Писму Новог Завета показује нову и специфичну употребу, тесно повезану са хришћанским религијским системом, у чијим оквирима добија изузетну вредност. Та христијанизована употреба се показује онда када се придевом *πιστός* у активу означава неко ко исповеда хришћанску веру. Латински превод светописамског текста избором преводног еквивалента не наглашава нијансе значења придева *πιστός*. Црквенословенски језик даје уједначен превод ове лексеме. Српски језик може адекватно да преноси смисао оригинала.

Семантика лексеме *πίστις* у активној употреби у Новозаветној традицији, *Стил*, бр. 11 (2012) 251-264.

У раду се разматрају специфичности активног значења именице *πίστις* у Светоме Писму Новог Завета. Именица *πίστις* са активним значењем показује сасвим нов религијски карактер, а за свој објекат има Бога, Христа. Лексема *πίστις* у новозаветном тексту има активно значење „поверење, вера у некога, нешто“, а са допунама – објектним генитив, предлошке допуне – конкретизацију те вере, где се као објекат јавља Бог, односно, Богочовек Исус Христос, Син Божији, али и – једном случају – „делотворна сила Бога“.

Семантика лексеме ΤΥΠΟΣ у посланицама светог апостола Павла: однос грчког извора према латинском и словенским преводима, у: *Теолингвистика: међународни тематски зборник радова*, уред. А. К. Гадомски, К. Кончаревић, Београд: Православни богословски факултет Универзитета, Институт за теолошка истраживања 2012, 377-381.

У раду се анализира значење лексеме *typos* у посланицама светог апостола Павла, а потом се излажу варијанте превода дате лексеме на латински, старословенски, српкословенски и српски језик. Апостол Павле употребљава лексему *typos* дајући јој суптилна значења, управо, апстрактна, што је карактеристично за појаву ове лексеме у Новоме Завету. Латински превод Светописамског текста избором преводних именица наглашава нијансе њенога значења. Старословенски и српкословенски језик дају уједначен превод ове лексеме, рекло би се буквални превод, али и словенска преведеница – *образ* – има лепезу значења. Српски језик у овом случају стреми преводу који прати смисао текста, поруку (*облик учења, образац, пример* (у религиозном животу), *узор, наговештај* (будућности), *знак*, тачно преносећи мисао изворника.

О речницима црквенословенскога језика у Срба, Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати, књ. 12, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2012, 142-146.

Предмет овога рада јесу речници чији су аутори пореклом из српске говорне средине а намењени су носиоцима српског језика и културе. Реч је о речницима црквенословенског језика које су израдили митрополит Михаило, што се сада први пут у науци потврђује, и Сава Петковић, потоњи архимандрит крушедолски. Сам карактер испитивања условиће примену комплексног истраживачког поступка који је обезбедио модерну пројективну и евалуациону анализу свих саставних компоненти структуре и садржине речника црквенословенског језика.

О неким елементима црквенословенскога језика у прописима и уредбама Митрополије београдске, Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати, књ. 13, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2013, 100-104.

У овоме раду приказују се резултати анализе појединих црта црквенословенског језика на материјалу који је исписан славеносрпском језичком мешавином ради сагледавања

уступања језичким узусима које доносио црквенословенски језик. Изворна грађа је сабрана у књизи *Уредбе и прописи Митрополије београдске: 1835-1856*. Анализирани су следећи елементи рускословенског језика: 1. судбина њ, њ; 2. судбина предлога-префикса *въ(-), вѣ(-), съ(-), сѣ(-)* и префикса *въз-*; 3. судбина вокалног *л, р*; 4. судбина групе *шч*; 5. место некадашњег назала предњег реда и 6. рефлекс *јата*. Примери изложени у раду, садрже, пре свега, рускословенски односно руски фонетизам. То су рефлекси *е < њ, о < њ* у разним позицијама, групе *ол, ер* и *ор* за старо вокално *л* и *р*, чување групе *шч*, грађија *ја* јекавизам. Изнесене језичке црте језика администрације Српске цркве уочи усвајања правописа Вука Караџића, а у светлости извршене анализе у овоме раду, говоре о степену заступљености рускословенских елемената у њему.

Η Κυρίλλο-Μεθοδιανή παραδοση και η λειτουργική γλώσσα στη Σερβική Εκκλησία, (Proceedings of the Conference held by the Faculty of Theology “1150 Years from the Mission of Cyrill and Methodious“) *Synthesis: E-Journal of the Faculty of Theology of A. U. Thessaloniki*, vol. 2, no. 2. (2013) 30-39.

У овоме раду аутор осветљава путеве формирања српске редакције старословенског језика, а њен настанак се датира у крај 10. или почетак 11. века, при томе излажући и историјат непрекидности богослужбеног језика Српске Православне Цркве. У том периоду и у српским крајевима засигурно је постојало старословенско богослужење. Старословенски језик – први црквени језик Словена, самим тим и Срба – одржао се у богослужбеној традицији Српске Православне Цркве од почетака словенског богослужења све до данас. У том дугом временском распону тај језик пролазио је само кроз редакцијско прилагођавање гласовном систему српског језика.

Црквенословенска ортоепска норма и српска рукописна традиција, Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати, књ. 14, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2013, 166-173.

У овоме раду пажња је посвећена представљању српског изговора транскрибованих црквенословенских богослужбених текстова у рукописном Поменику манастира Грабовца (XVIII-XIX век), који припада рукописној збирци Црквеног музеја Будимске епархије. Усвајање рускословенског језика од стране српских говорника пратила је извесна конфронтација тога језика како са српским тако и са српкословенским. Под утицајем

ових двају језика, рускословенски се на српском говорном подручју изменио, пре свега, на пољу говорне реализације. Током времена дошло је до систематизације тих промена у изговору црквенога језика а самим тим и до стандардизације црквенословенске ортоепске норме у српској језичкој средини. Међутим, анализа текстова транскрибованих 1896. и 1897. године показује да потпуне уједначености у изговору ни тада није било код српских говорника.

О граматицама црквенословенског језика код Срба, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*, књ. 15, прир. Б. Шијаковић, Београд: Православни богословски факултет 2014, 179-185.

У овој раду пажња је посвећена представљању граматика црквенословенског језика које су се од краја XVIII до првих деценија XX века користиле у изучавању црквенословенског језика у Срба. Аутори ових граматика – Аврам Мразовић, епископ Евгеније Јовановић, Саво Сретеновић, Јован Живановић – припадали су српском говорном подручју. Прве штампане граматике црквенословенског језика, аутора са српског говорног подручја (Мразовић, Јовановић), представљају адаптацију руских граматика. Језик којим су писане представља хибридну варијанту црквенословенског језика и био је намењен за српску науку и администрацију. Сава Сретеновић почетком друге половине XIX века пише Вуковим правописом, док је Јован Живановић, поборник идеја Карацића и Даничића, писао свој уџбеник за ученике православне богословије у новом духу.

ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ КАНДИДАТА

Проф. Др Зоран Ранковић био је члан комисије на Филолошком факултету Универзитета у Београду за одбрану докторске дисертације Снежане Јелесијевић – *Изворна књижевна дела Кијевске Русије у српскословенској рукописној традицији* (одбрањене 2012. године).

Кандидат је био рецензент неколико стручних монографских публикација и редактор превода са црквенословенског језика. Поменимо неке:

К. Кончаревић, *Руски језик у комуникацији и мисији Цркве: Функционални стилови, ресурси, жанрови*, Београд: Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања 2014; К. Кончаревић и др., *Историја руског књижевног језика*

(*црквенословенско-руска преплитања*), Београд: Јасен 2016; *Служба светом равноапостолном цару Константину и мајци његовој светој Јелени*, превели М. Јанковић, Б. Јоцић, Ниш: православна епархија нишка 2013.

Проф. др Зоран Ранковић је члан уређивачког одбора едиције Библиотеке Српске Патријаршије *Српске рукописне књиге у иностраним збиркама*.

Такође, кандидат је присутан у културном животу учествујући у образовно-научном серијалу РТС-а *Старо српско писано наслеђе* и дајући интервјуе штампаним медијима у вези актуелних културно-историјских догађаја.

Члан је Славистичког друштва Србије и Међународног центра за Православне студије са седиштем у Нишу.

МИШЉЕЊЕ И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

У целини посматрано, др Зоран Ранковић је својим научним стваралаштвом пре свега оставио значајан траг у истраживањима историје црквенословенског језика у српској говорној и социокултурној средини, српскословенског језика, палеославистике, историје српског књижевног језика, историјата српске славистике и теолингвистике. На том подручју он је у српској средини увелико запажени стручњак, посебно с обзиром на чињеницу да у својим истраживањима он успешно комбинује теолошки и лингвистички аспект. Сва истраживања др Зорана Ранковића поуздано су теоријско-методолошки фундирана и поткрепљена богатом и разнородном грађом.

Пошто је пажљиво прегледала конкурсни материјал, Комисија је утврдила да др Зоран Ранковић, као што смо показали у аналитичком делу реферата, **поседује највиши степен научних и педагошких квалификација** у области и на предмету за који се бира (имамо у виду квалитет и научну новину његових радова, искуство у високошколској настави црквенословенског језика у њеном препаративном, оперативном и евалуационом аспект, као и свеукупни допринос развоју палеославистике). Он испуњава све законске предуслове за избор у звање редовног професора: већи број научних радова који утичу на развој научне мисли у одговарајућој области објављених у међународним или водећим домаћим часописима и зборницима, са рецензијама, већи број научних радова и саопштења изнетих на међународним или домаћим научним скуповима, објављен уџбеник,

монографије и стручна остварења у одговарајућој научној области, као и остварене резултате у развоју наставе на факултету на коме је запослен.

Узевши у обзир да је реч о веома способном кандидату, научном раднику и педагогу са врло дугим и добрим искуством, реално је очекивати да ће он и даље напредовати и давати допринос у научним сферама којима се бави.

На основу свега изложеног Комисија сматра да су се стекли сви услови из Закона о високом образовању (Службени гласник РС, бр. 76/2005, 100/2007 – аутентично тумачење, 97/2008, 44/2010, 93/2012, 89/2013, 99/2014, 45/2015 – аутентично тумачење и 68/2015), Статута ПБФ (Пречишћен текст бр. 02–1032/3 од 27. 12. 2012), Правилника о начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа наставника Универзитета у Београду („Гласник Универзитета у Београду“, бр. 142/2008, 150/2009 и 160/2011) и Критеријума за стицање звања наставника на Универзитету у Београду („Гласник Универзитета у Београду“, бр. 183/2015 – Пречишћен текст) да се **др Зоран Ранковић**, ванредни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду на предмету Црквенословенски језик, изабере у звање редовног професора по конкурс на који се пријавио као једини кандидат, па се стога с поверењем и особитим поштовањем обраћа Изборном и Наставно-научном већу Православног богословског факултета Универзитета у Београду да утврди предлог и проследи Стручном већу Универзитета у Београду да донесе одлуку о избору **др Зорана Ранковића у звање редовног професора за ужу научну област Библијско-патристичка филологија, предмет Црквенословенски језик**, са пуним радним временом на том Факултету.

Београд, 4. новембар 2016.

Академик др Предраг Пузовић,
редовни професор Православног богословског факултета у Београду

др Ксенија Кончаревић,
редовни професор Филолошког факултета у Београду

др Наташа Драгин,
редовни професор Филозофског факултета у Новом Саду